

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNALOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING HUQUQIY JIHATLARI

Ilmiy rahbar: Raqamli texnologiyalar va axborot xavfsizligi kafedrası boshlig'i
podpolkovnik
A.A Iminov

Yusupov Javohir O'tkirjonovich
323-guruh kursanti

Annotatsiya

Ushbu maqolada kiberxavfsizlikni ta'minlashda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning huquqiy jihatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy sharoitda sun'iy intellekt tahdidlarni aniqlash va oldini olishda samarali vosita sifatida qo'llanilayotgan bo'lsa-da, uning faoliyati bir qator huquqiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Maqolada AI tizimlarining huquqiy maqomi, ma'lumotlar maxfiyligi va shaxsiy hayot daxlsizligi, algoritmik shaffoflik hamda javobgarlik masalalari o'rganilgan. Shuningdek, xalqaro huquqiy tartibga solish tajribasi va O'zbekiston Respublikasida ushbu yo'nalishda normativ-huquqiy bazani shakllantirish zarurati yoritilgan. Tadqiqot natijasida sun'iy intellektidan kiberxavfsizlik sohasida xavfsiz va samarali foydalanishni ta'minlash uchun huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, kiberxavfsizlik, huquqiy tartibga solish, shaxsiy ma'lumotlar, algoritmik shaffoflik, javobgarlik, xalqaro huquq.

Kirish

Bugungi kunda kiberxavfsizlik sohasida sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining qo'llanilishi keskin o'sib bormoqda. AI tizimlari tahdidlarni real vaqt rejimida aniqlash, zararli dasturlarni blokirovka qilish va katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Biroq bu texnologiyalardan foydalanish bir qator huquqiy muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqolada AI ni kiberxavfsizlikda qo'llashning asosiy huquqiy jihatlari tahlil qilinadi. Bugungi raqamli davrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan bir qatorda kiberxavfsizlik masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Davlat organlari, moliyaviy institutlar, xususiy korxonalar va oddiy foydalanuvchilar faoliyatining internet tarmoqlari bilan chambarchas bog'lanishi natijasida kiberhujumlar soni ortib bormoqda. Shu sababli kiberxavfsizlikni ta'minlashda zamonaviy texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish muhim vositaga aylanmoqda. Sun'iy intellekt katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish, tahdidlarni oldindan aniqlash va avtomatlashtirilgan himoya choralarini ishlab chiqish imkonini beradi.

Biroq ushbu texnologiyalarning keng qo'llanilishi bilan bir qatorda huquqiy, axloqiy va xavfsizlik bilan bog'liq masalalar ham yuzaga kelmoqda.

Sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik tushunchasi

Sun'iy intellekt — inson tafakkuriga xos bo'lgan o'rganish, tahlil qilish va qaror qabul qilish jarayonlarini kompyuter tizimlari orqali amalga oshirishga qaratilgan texnologiyalar majmuasidir. Kiberxavfsizlik esa axborot tizimlari, tarmoqlar va ma'lumotlarni noqonuniy kirish, hujum va zarar yetkazishdan himoya qilishni anglatadi.

1. AI tizimlarining huquqiy maqomi

Hozirgi vaqtda ko'pchilik mamlakatlarda sun'iy intellekt mustaqil huquqiy subyekt sifatida tan olinmagan. Shu sababli AI tomonidan qabul qilingan qarorlar uchun javobgarlik odatda tizimni ishlab chiqargan yoki undan foydalanayotgan tashkilotlarga yuklatiladi. Xususan, kiberxavfsizlik sohasida AI tomonidan noto'g'ri tahdidni aniqlash yoki zararsiz tizimni blokirovka qilish holatlari yuzaga kelganda, javobgarlik masalasi murakkablashadi.

2. Ma'lumotlar maxfiyligi va shaxsiy hayot daxlsizligi

AI tizimlari samarali ishlashi uchun katta hajmdagi ma'lumotlarga ehtiyoj sezadi. Bu esa foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini yig'ish va qayta ishlashni talab qiladi. O'zbekiston Respublikasining "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi qonuni va xalqaro hujjatlar (GDPR) talablariga muvofiq, bunday ma'lumotlardan foydalanishda quyidagi talablar bajarilishi shart:

- Ma'lumotlarni yig'ishdan oldin foydalanuvchining roziligini olish;
- Ma'lumotlardan faqat maqsadga muvofiq foydalanish;
- Ma'lumotlarni himoya qilish choralarini ko'rish.

3. Algoritmik shaffoflik va javobgarlik

AI tizimlarining qaror qabul qilish jarayoni ko'pincha "qora quti" (black box) tarzida ishlaydi. Bu esa qarorlarning sabablarini tushunishni qiyinlashtiradi. Kiberxavfsizlik sohasida AI tomonidan blokirovka qilingan foydalanuvchi o'z huquqlarini himoya qilish uchun qarorning asoslarini bilishi lozim. Shuning uchun algoritmik shaffoflikni ta'minlash va qarorlar ustidan shikoyat qilish mexanizmlarini yaratish muhim ahamiyatga ega.

4. Xalqaro huquqiy tartibga solish

Hozirda AI ni kiberxavfsizlikda qo'llash bo'yicha yagona xalqaro huquqiy hujjat mavjud emas. Yevropa Ittifoqining AI Akti (AI Act), BMT va NATO doirasidagi tavsiyalar asosiy yo'nalishlarni belgilab bermoqda. O'zbekiston Respublikasi ham sun'iy intellekt sohasini tartibga solish bo'yicha normativ-huquqiy bazani shakllantirish ustida ish olib bermoqda.

Asosiy qism

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida jamiyatning barcha sohaları raqamlashtirilmoqda. Bu esa axborot xavfsizligini ta'minlash masalasini yanada muhimlashtirmoqda. Ayniqsa, davlat organlari, bank tizimi, sog'liqni saqlash, ta'lim va biznes sohalarida elektron ma'lumotlar hajmining ortishi kiberhujumlar xavfini kuchaytirmoqda. Shu sababli kiberxavfsizlikni ta'minlashda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish dolzarb masalaga aylangan. Sun'iy intellekt texnologiyalari katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, xavf va tahdidlarni oldindan aniqlash hamda avtomatlashtirilgan himoya tizimlarini yaratish imkonini beradi. An'anaviy xavfsizlik tizimlari ko'pincha oldindan ma'lum bo'lgan tahdidlarni aniqlashga qaratilgan bo'lsa, sun'iy intellekt tizimlari yangi va noma'lum tahdidlarni ham aniqlash qobiliyatiga ega. Masalan, mashinaviy o'qitish algoritmlari foydalanuvchilarning odatiy xatti-harakatlarini o'rganib, shubhali faoliyatni avtomatik ravishda aniqlashi mumkin. Kiberxavfsizlikda sun'iy intellektidan foydalanishning asosiy yo'nalishlaridan biri zararli dasturlarni aniqlash hisoblanadi. Zamonaviy antivirus dasturlari sun'iy intellekt yordamida viruslar, troyan dasturlar va boshqa zararli fayllarni tezkor aniqlaydi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt tizimlari fishing hujumlari, spam xabarlar va noqonuniy kirish urinishlarini ham samarali aniqlash imkonini beradi. Biroq sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bilan bog'liq bir qator huquqiy muammolar ham mavjud. Eng avvalo, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalasi muhim ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt tizimlari samarali ishlashi uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'adi va qayta ishlaydi. Agar ushbu ma'lumotlardan noto'g'ri foydalanilsa yoki ular uchinchi shaxslarga tarqalib ketsa, fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari buzilishi mumkin. Shuningdek, sun'iy intellekt tizimlari tomonidan qabul qilingan qarorlar uchun javobgarlik masalasi ham dolzarbdir. Masalan, avtomatlashtirilgan xavfsizlik tizimi noto'g'ri qaror qabul qilib, foydalanuvchiga zarar yetkazsa, bunda kim javobgar bo'lishi masalasi murakkab hisoblanadi. Shu sababli qonunchilikda dasturchilar, tizim egalari va foydalanuvchilarning huquq hamda majburiyatlari aniq belgilanishi zarur.

Sun'iy intellekt texnologiyalari kiberjinoyatchilar tomonidan ham qo'llanilishi mumkin. Hozirgi kunda deepfake texnologiyalari, avtomatlashtirilgan kiberhujumlar va sun'iy intellekt yordamida yaratilayotgan zararli dasturlar global xavf sifatida baholanmoqda. Bu esa davlatlardan yangi huquqiy mexanizmlar va

samarali nazorat tizimlarini ishlab chiqishni talab qiladi. O'zbekiston Respublikasida ham kiberxavfsizlik va axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. "Axborotlashtirish to'g'risida"gi hamda "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonunlar axborot xavfsizligini ta'minlashning huquqiy asoslarini belgilaydi. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish doirasida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish va ulardan xavfsiz foydalanishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xalqaro tajribaga nazar tashlaydigan bo'lsak, European Union, United States va China kabi davlatlar sun'iy intellektni huquqiy tartibga solish bo'yicha maxsus strategiyalar ishlab chiqmoqda. Bu esa kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda yagona xalqaro standartlarni yaratish zaruratini ko'rsatadi.

Shunday qilib, sun'iy intellekt texnologiyalari kiberxavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, ularni qo'llashda huquqiy nazorat, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va javobgarlik masalalariga alohida e'tibor qaratish talab etiladi. Texnologiyalar rivojlanishi bilan bir qatorda huquqiy mexanizmlarni ham takomillashtirib borish zamonaviy raqamli jamiyat xavfsizligini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Xalqaro tajriba

Dunyoning rivojlangan davlatlari sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik masalalariga alohida e'tibor qaratmoqda. European Union tomonidan "AI Act" loyihasi ishlab chiqilgan bo'lib, unda sun'iy intellekt tizimlarini xavf darajasiga ko'ra tartibga solish nazarda tutilgan.

Shuningdek, United Nations ham sun'iy intellektdan xavfsiz va mas'uliyatli foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqmoqda. United States, China va boshqa davlatlarda esa milliy kiberxavfsizlik strategiyalarida sun'iy intellekt muhim yo'nalish sifatida belgilanmoqda.

Taklif va tavsiyalar

Kiberxavfsizlikni ta'minlashda sun'iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- sun'iy intellektga oid maxsus qonunchilikni rivojlantirish;
- shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish;
- xalqaro hamkorlikni kengaytirish;
- malakali kiberxavfsizlik mutaxassislarini tayyorlash;
- sun'iy intellekt tizimlarining shaffofligini ta'minlash;
- kiberjinoyatlarga qarshi samarali javobgarlik choralari belgilash.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, sun'iy intellekt texnologiyalari kiberxavfsizlikni ta'minlashda muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ular yordamida kiberhujumlarni tezkor aniqlash, xavf va tahdidlarni oldindan prognoz qilish hamda axborot tizimlarini samarali himoya qilish imkoniyati yaratilmoqda. Ayniqsa, katta hajmdagi ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida tahlil qilish va avtomatlashtirilgan xavfsizlik tizimlarini yaratishda sun'iy intellektning o'rnini beqiyosdir. Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish jarayonida bir qator huquqiy muammolar ham yuzaga kelmoqda. Jumladan, shaxsiy ma'lumotlar daxlsizligini ta'minlash, sun'iy intellekt tizimlari faoliyati ustidan nazorat o'rnatish hamda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan zararlar uchun javobgarlik masalalarini aniq belgilash zarur hisoblanadi. Bundan tashqari, sun'iy intellektdan kiberjinoyatchilar tomonidan foydalanilish xavfi ham ushbu sohada huquqiy mexanizmlarni takomillashtirishni talab etadi. Bugungi kunda ko'plab davlatlar sun'iy intellekt va kiberxavfsizlikka oid maxsus qonunchilik bazasini shakllantirishga e'tibor qaratmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham axborot xavfsizligini ta'minlash, raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va fuqarolarning axborot sohasidagi huquqlarini himoya qilish bo'yicha muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalarining yanada rivojlanishi kiberxavfsizlik tizimlarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli ushbu texnologiyalardan foydalanishda xalqaro standartlar, milliy qonunchilik va axloqiy tamoyillar uyg'unligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa raqamli jamiyat xavfsizligi va barqaror rivojlanishining asosiy omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi Qonuni.
4. United Nationsning sun'iy intellekt va raqamli xavfsizlik bo'yicha hisobotlari.
5. European Unionning "AI Act" hujjati.
6. Stuart Russell, Peter Norvig. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson Education, 2021.
7. William Stallings. *Cybersecurity Essentials*. Pearson, 2018.
8. Michael E. Whitman, Herbert J. Mattord. *Principles of Information Security*. Cengage Learning, 2022.
9. N. Jo'rayev, Sh. Qodirov. *Axborot xavfsizligi asoslari*. Toshkent, 2020.
10. Internet manbalari va ilmiy maqolalardan foydalanildi.

